

NORDA

DZIENNIK BAŁTYCKI

Pismiono Kaszëbsczi Zemi

Nr 1/90 31 stycznia 1997 r.

"Norda" w "Dzienniku Bałtyckim"

Witómë na całi nordze Kaszëb!

W numerze 50 (89) "Nordë" wëdönym dëcht przed swiätama Bòżégò Narodzeniò drëkòwelë më bëlnë zëczbë òd Stanisława Bartelika i Janusza Kòwal-szczégò. òsoblëwã zëczbã bëło rozwicë pismiona na teren całi nordë Kaszëb, a mòże i szerzi. Bël to òstatny numer w 1996 rokù. Zarò pòtim zapadła decy-zja ò zaprzestanim na sztòt wëdòwanio dodòwkù.

Nie minął równak miesąc a gòdowë zëczbë niespòdzëwòno zacinają sã zjisëwac. "Norda" pòjòwiò sã znòwa i to w dzel pòwiãkszym fòrmace, na bëlniëszym papiòrze i szlachetni robionò - w "Dzienniku Bałtyckim". Nòwòzniészã

zwënëgã równak je nakład dodòwkù, chtëren z piãc tësãcy wzròsł wielokrotnie kòlpòrtowòny na wiele wikszim terenie. Òstatno pismò bëło roz-prowòdzone w Rëmi i na całi Zemi Puczi a do stałych czëtiń-ców tész w Wejrowie. Przez czilë miesący "Nordã" czëtelë tész w lãbòrszim krejsu. Òd tegò numru nasz dodòwk tã razã ju do piãtkòwégò "Dziennika Bałtyc-kiego" kùreszce òbjimò teren całi nordë Kaszëb, pòczãwszë z pòlniowi stronë òd gmin Szemùd, Lëniò, Cëwice jãz pò nadmòrszczë pas: Hël, Jastarnia, Władisławowò, Krokowã, Gnie-wino, Chòczewò, Nowò Wies Lãbòrskò i Łëba. Wszëtkò je

mòzlwëwë, że za jaczis czas "Nordã" mdã czëtelë w Kartuzach, Kòscërzënie, Bëtowie, czë Chòjnicach. Tej spełnia bë sã dëja, chtërna towarzi ùtwòrcóm pisma òd pòczãtkù, zëbë całë Kaszëbë miałë kùreszce pròwdzëwë kaszëbszczë pismio-no.

Wierzimë, że w cãzkã robòtã, jakã jëmë razã z gazëtnikama "Dziennika" i "Echa" pòdjãlë, włączã sã czëtińcowie z całëch Kaszëb, jaczima prziiñnosć mòli Tatczëznë nie je òbòjãtnò. Jëmë òtemkli na programòwë propo-zycje, chãtno tész wëdrëkujëmë kòzdi tekst, chtëren napisòny je z mësłã ùpamiãtniwanim i zachòwanim tegò, co nòlëpszë

w naszë kùlturze, gòspòdarce, zwëkach, nòuce i w całoscë - tozsamòscë. Równak nòwikszã starã bãdzëmë wiedzno mielë ò naszã mòwã, bò - jak niedòwno rzekł nòwëbitniészë ùczãli Kaszëba profesor Gerard Labùda - "Kaszëbi sã tam, gdzie sã gòdò pò kaszëbskù". Tam tész je wszëtkò, co më swòjim bëcym twòrzimë. Tam tész chcëmë bëc z "Nordã", zëbë pòmagac i pòwòdowac pòspòlnë twòrze-nië. Kò razã wiedzno dò sã wicy zdzejac. Kò na stanicë Òglowégò Zarzãdu Zrzeszenia Kaszëbskò Pòmòrzcëgò mómë napisòne: "Zrzeszonëch naju nicht nie złómie".

Redakcëjò

Sztefan Fikus

Rok ju w rok

Rok ju w rok tak ò tim czasie,
Bòżë Dzecã jidze do nas.
Òb te latka, òb te czasë,
Bòżë Dzecã sëlò nama:
Miłosc swòjã, płom nòdzeji,
Bë pòjednac serca naje.

Rok ju w rok tak ò tim czasie,
Malinczi Jezësk sëlò nama:
Redosc serca, redosc dëszë,
Przëchòdò w biédze w naji dóm.
A ma wiedzno taczì sami,
Glëchi, cwiardi, na Bòżë zëwë.

Gwiòzdë skrzã sã nockã cemną,
Jidze wiëwa nowëch dni...
Rok ju w rok tak ò tim czasie,
Małi Jezësk jidze do nas.
Wëcygò rãczci, wòłò, prosy,
Wiedzno ze mnã, wiedzno razã.

Òd te czasu, swiãti nocë,
Jezësk wiedzno wiërny je.
Òd stalatów, tich tam czasów,
Szëmiã ò Nim mòrza, lasë.
Prosy lëdzy, miëjta serca,
Bãdzta taczima jak jò.

Samorządowcy o wejherowskim muzeum

Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko - Pomorskiej otrzymało od niedawna szacowną siedzibę - tak zwany Pałac Przebendowskich. Obiekt znajduje się jednak w złym stanie technicznym. Przez lata powojenne był nieustannie dewastowany. Koszt renowacji zabytkowych murów szacuje się na około 3 miliony złotych (30 mln. zł). Wykonano już remont dachu oraz wymianę instalacji grzewczej.

Właśnie problemom finansowym muzealnej placówki poświęcone było zebranie przedstawicieli zarządów gmin kaszubskich, które z inicjatywy Zrzeszenia Kaszubsko - Pomorskiego i dyrekcji muzeum zostało zwołane do Wejherowa. Przybyli przedstawiciele z Wejherowa, Pucka, Rumi, Przdokowa, Krokowej, Szemuda, Chmielna i Gdańska. Dyskutantów interesował szczególnie problem ponadregionalności muzeum. Próbowali określić w jakim stopniu placówka wykracza działalnością poza ramy kaszubszczyzny i jaki z tego tytułu miałby być wkład finansowy gmin pomorskich spoza Kaszub. Na zebraniu ktoś nawet przyrównał rolę wejherowskiej placówki do roli jaką pełni dla Wielkopolski muzeum w Kórniku. Pozostaje jednak pytanie, czy finansowane przez Kaszubów MPiMKP ma dążyć do poziomu Kórnik jako muzeum kaszubskie, czy jako pomorskie?

Kazimierz Klawiter

Audycje kaszubskie

„Na botach e w borach”
Polskie Radio Gdańsk, fale 6785 i 103,7 MHz, niedz., g. 21.30-21.55

„Rodno zemia”
Telewizja Polska, gdański progr. II i III, niedz., g. 8.45-9.05 i czw., g. 23.25-23.35 (tylko gdański progr. III). W audycji co dwa tygodnie w okresie X-VI kurs języka kaszubskiego „Gòdómë po kaszëbsku”.

Kaszubskie msze święte na Nordzie

Żelistrzewo, kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa, pierwsza niedziela miesiąca, g. 17, ks. Zbigniew Kulwikowski i ks. Roman Skwiercz.

Rumia, druga niedziela miesiąca, kolejno w kościołach: św. Krzyża (ul. Kościelna 30), g. 12.30 oraz św. Józefa (ul. Podgórna 1), NMP (ul. Świętojańska 1) i św. Jana z Kęt (ul. Stoczniowców 23), g. 14.30, ks. Stanisław Megier.

Gdynia-Babie Doły, ul. Rybaków 2A, kościół MB Licheńskiej i św. Jerzego, ostatnia niedziela miesiąca, g. 12.15, ks. Edmund Skierka.

Lębork, ul. Basztowa 8, kościół św. Jakuba, pierwsza niedziela kwartału, g. 15, ks. Franciszek Formela.

Placówki muzealne na Nordzie

Podano nazwiska właścicieli placówek prywatnych, ceny normalnych biletów wstępu + za przewodnika od grupy.

Statek „Dar Pomorza” - oddział Centralnego Muzeum Morskiego. Gdynia, al. Zjednoczenia (Nabrzeże Pomorskie), tel. 20-23-71, IX - 22 VI: wt.-niedz. 10-16, 23 VI-VIII: codz. 10-18; 3 zł + 10 zł.

Muzeum Oceanograficzne i Akwariarium Morskie. Gdynia, al. Zjednoczenia 1, tel. 21-70-21, IX - V; wt.-niedz., 10-16.30, VI-VIII: codz. 9-18; 4 zł.

Muzeum Marynarki Wojennej. Gdynia, ul. Sędzickiego 3, tel. 26-39-84, XI -IV: wt.-niedz. 10-16, V-X: jw. 10-17; 120. • ORP Błyskawica - oddział MMW, Skwer Kościuszki (Basen Prezydenta), tel. 26-36-58, tylko V-XI: wt.-niedz. 10-12.30 i 14-16; 2 zł.

Muzeum Miasta Gdyni. Gdynia, ul. Starowiejska 30, tel./fax 21-62-18, Domek A. Abrahama • ul. Waszyngtona 21, tel. 20-47-30, wt.-niedz. 11-17; po 2 zł + 8 zł.

Zbiory kaszubskie księdza prałata Hilarego Jastaka. Gdynia, ul. Światowida 7, tel. 22-15-20.

Izba Tradycji Wyższej Szkoły Morskiej. Gdynia-Grabówek, ul. Morska 83, tel. 21-70-41, w. 650, IX - VII: pon.-piąt. 8-14.

Muzeum Rybołówstwa - oddział Centralnego Muzeum Morskiego. Hel, bulwar Nadmorski 2, tel. 75-05-52, IX - VI: codz. 9.30-16, VII i VIII: codz. 9.30-17.30; 2 zł + 10 zł + 1 zł za wejście na wieżę.

Chata rybacka. Jastarnia, ul. Rynkowa 10, VII i VIII: wt.-niedz. 14-18; 1 zł.

Muzeum Zbiorów Rybackich. Jastarnia, ul. Mickiewicza 115, tel. 75-22-45 (J. Struck).

Muzeum-Izba Pamięci Polaków Pomordowanych i Represjonowanych przez III Rzeszę. Krokowa, ul. Wejherowska 6, tel. 73-71-38: pon.-piąt. 8-15.

Muzeum Regionalne. Lębork, ul. Młynarska 14-15, tel. 0-59/62-24-14, 16 IX-VI: wt. 10-16, śr. 10-15, czw. 10-16, piąt. i sob. 10-15, niedz. 9-14, VII i VIII: wt.-piąt. 10-17, sob. i niedz. jw.; 1 zł + 1,50 zł.

Gminna Izba Regionalna. Łebno, gm. Szemud, dawna szkoła podstawowa, tel. 76-18-004.

Muzeum Ziemi Puckiej. Puck, pl. Wolności 28, tel. 73-29-96 • ul. Wałowa 11, tel. 73-22-29 • Zagroda Gburska, Nadole, 84-253 Gniewino, tel. 76-76-44, pon. i śr.-piąt. 9-15, sob. i niedz. 9-13; 1,60 zł + 8 zł.

Zbiory rybackie Józefa Budzisa. Puck, ul. Morska 13, tel. 73-29-72 (A. Budzisz i E. Budzisz-Szczepańska).

Muzeum Latarnictwa Morskiego. Rozewie, ul. Wzorka, 84-

120 Władysławowo, tel. 74-95-42, codz. 9.30-13 i 15-19; 2 zł.

Wystawa muzealna „Z dziejów Rumi”. Rumia, ul. Mickiewicza 19, tel. 71-07-37, pon.-piąt. 9-19, sob. 9-14.

Izba Regionalna im. Floriana Ceynowy. Sławoszyńsk, 84-110 Krokowa, tel. 73-71-93, pon.-piąt. 8-15.

Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej. Wejherowo, ul. Zamkowa 2A, tel. 72-29-56 • Pracownia i czytelnia: ul. Wałowa 14A, tel. 72-25-66, pon.-piąt. 8-15.

Muzeum Nadmorskiego Parku Krajobrazowego. Władysławowo, ul. Morska 6, tel. 74-06-85, IX-VI: pon.-piąt. 9-15, sob. 9-12, VII i VIII: pon.-sob. 9-13 i 16-20; 1 zł.

Nordowe party ZKP

Podano nazwiska prezesów oraz adresy siedzib lub dla korespondencji.

Dębogórze, Mieczysław Grablewski, ul. Dębogórska 23, 84-230 Rumia, tel. 71-17-21.

Gdynia, ul. Starowiejska 30, Muzeum Miasta Gdyni, tel. 21-62-18, Paweł Śleziński.

Głodnica, Witold Bobrowski, Głodnica 84, 84-222 Strzepcz, tel. 76-84-17.

Gościcino, Roman Lange, ul. Dworska 39, 84-241 Gościcino.

Gowino, Leon Reich, Gowino 59, 84-215 Sopieszyno.

Hel, Franciszek Kosznik, ul. Leśna 12A/6, 84-150 Hel.

Jastarnia, Krystyna Narkowicz, listy: Stefan Czerwiński, ul. Abrahama 18, 84-140 Jastarnia.

Krokowa, Urszula Doppke, 84-112 Żarnowiec 26, tel. 73-70-60.

Leśniewo, Zbigniew Okuń, 84-106 Leśniewo 36.

Lębork, Franciszek Szczypior, ul. Kolejarzy 14, 84-300 Lębork, tel. 0-59/62-70-01.

Luzino, Roman Klinkosz, ul. Młyńska 39, 94-242 Luzino, tel. 76-21-93.

Łeba, Teresa Trylewicz, ul. Szkolna 4, 84-360 Łeba.

Łęczycze, Zygmunta Klawiowska, ul. Wejherowska 11/1, 83-214 Bożepole.

Nadole, Edward Styn, Nadole, 84-253 Gniewino.

Puck, Tadeusz Krużycki, ul. Pucka 4, 84-103 Łebcz.

Reda, Paweł Hincke, al. Lipowa 6A, 84-240 Reda.

Rumia, Józef Lanc, ul. Ciso-wa 13, 84-230 Rumia, tel. 71-33-29.

Strzelno, Mirosław Mudlaff, Strzelno 148, 84-103 Łebcz.

Szemud, Alfons Miłosz, Dominier, 84-217 Szemud, tel. 76-11-97.

Wejherowo, Bernard Hinz, pl. Wejhera 11, tel. 72-49-09.

Władysławowo, Irena Ceynowa, ul. Róży Wiatrów 30, 84-120 Władysławowo, tel. 74-02-29.

Kow.

Cëz je czëc

***
Dziś (piątek) o godzinie 17.00 odbędzie się w siedzibie Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko - Pomorskiej w Wejherowie promocja najnowszej książki wydawnictwa „Szos” zatytułowanej „Dërchôj królówiönk”. Nadtytuł brzmi „Antologia dzysdniowi przë kaszëbszi”. Rzeczywiście jest to zbiór opowiadań, rzadziej felietonów i legend powstałych na przestrzeni ostatnich piętnastu lat. Na publikację złożęły się teksty aż dwudziestu ośmiu autorów. Na spotkaniu książkę będzie recenzować profesor Jerzy Tredér z Wejherowa.

***
W niedzielę 2 lutego członkowie i sympatycy Gdańskiego Oddziału Zrzeszenia Kaszubsko - Pomorskiego spotkają się na tradycyjnym corocznym oplatku. Mszę świętą w kaplicy przy kościele NSPJ we Wrzeszcu odprawi metropolita gdański arcybiskup Tadeusz Gocłowski w asyście księży Kaszubów z Gdańska. Bezpśrednio po mszy nastąpi spotkanie przy kuchu i kawie, podczas którego będzie okazja do składania życzeń. W części artystycznej wystąpi zespół folklorystyczny z Gdyni. Będzie również możliwość zakupu najnowszych wydawnictw kaszubskich.

***
Prawdopodobnie już za kilka tygodni zostanie przedłożony czas nadawania radiowego magazynu kaszubskiego „Na bôtach i w bôrach”, poinformował nas jego redaktor Leszek Szmidtke. Program ma trwać

czterdzieści minut (dotychczas dwadzieścia pięć). Zmieni się również pora nadawania na niedzielne godziny ranne. Początek około 8.00.

***
W styczniowym wydaniu miesięcznika katolickiego „Wiëz” opublikowano reportaż Jacka Borkowicza zatytułowany „Najpiękniejsza droga do pracy”. Materiał powstał na bazie rozmów przeprowadzonych przez autora z działaczami gminy Sierakowice oraz nauczycielami Kaszubskiej Szkoły Podstawowej w Głodnicy. Borkowicz opisał w nim duże zaangażowanie Sierakowicz w krzewieniu regionalnych wartości. Wspomniał o wybitnym Kaszubie z Puzdrowa pod Sierakowicami: „Książd Sych-ta umarł w 1970 roku. Pytam wójta Kobięłę, kim jest ta postać dla gospodarzy z Puzdrowa.

- Owszem, chwałę się, że oto ktoś z naszej wsi zaszedł kiedyś tak wysoko. Ale czytać to oni go nie czytają.“

Z pewnością to smutne sformułowanie można odnieść do całych Kaszub.

***
W „Rzeczpospolitej” mogliśmy niedawno przeczytać artykuł Piotra Adamowicza „Chcemë le so żaćëc”. Traktuje o bezsensownym i krzywdzącym Kaszubów zakazie produkcji i dystrybucji tabaki. Te popularną i nieszkodliwą używkę zażywa ciągle spora rzesza Kaszubów. Ciekawe, kiedy polski parlament wycofa wreszcie tę nieprzemyślaną ustawę.

(ep)

Lekcëjô VIII

Troje dzeczy sedzy so w zalë (nië kónieczno w ławach ë dobrze czej bë bëł midzë nima knöp) i zdają ju dosc długô na szkólną.

A) Zwónk ju dówno zwónił, a nasi szkólny dërch ni ma.

B) Të wiësz, òna mùszi tu dojachac jaż z Bôrzestowa, a to doch są taczë smiotë.

C) Jo, zëma latos je dicitich ë wiele napadało sniegù, tej autobusë nie jadą tak dobrze, jak òb lato.

A) To bëła w nocë takò chaja, że to mógłò dzes zwóić.

B) Në, jô ledwò sã dzysò dosta tu do szkòłë. Tata mùszòł mie przëwëzc wasagã.

C) Jô jakòs sóm przëkùduksòł chòc to nie bëła prostò sprawa. Czasã tegò sniegù mie bëło jaż pò pas.

W tim momencie wchòdò szkólnò - w mańtu ë dosc zmiarzò. Chùtkò zeblòkò nen płòszcz ë witò sã z dziecama.

Szkólnò: Witòjtaż. Mùszã waju przeprosëc, że jô tak pòdzde przësziła, ale to wszëtkò przez tã przësniatã zëmã. Autobusë nie jachałë ë dobrze, że mój sasòd mò bëłny treker, tej òn mie tu jakòs przëwiòzł. A jô so tak pòd drogã mëśla, że przez to wszëtkò më dzysò nie zdżimë nick zrobic. Tej mòzë so przëczëtòmë jakàs wiërzta?

A) Jo, chcemë wzac cos z „Kròjków pòjków“!

B) Më so tak tu gòdelë ò wasagach, autobusach, trekrach, tej mòzë tam co bądzë ò banach?

C) Jô mało czedë jezdżã banã, a tak baro lubiã to robic.

Szkólnò: Kò wiëta, w ti ksazëczce je prawie jedna snòzò wiërzta ò rézowanim banã. Tej òtemknijta wajë tornistrë i wezta nã ksazëczkã w rãkã, a niech zacnie czëtac (miono). To je na stronie czwiòrti.

A) Karólk lubi jachac banã bënë kòl òkna sedzec zdrzec na banowégò z fanã jak na perón jidã lédze

B) Czej le ze stacëji rëszì w Kartuzach kòle barièrë zarò sã ùsmiëwò, cëszì bądzë rëza piãknò wierã

C) Tam kròtkò Gòrcza wejta le zgrzëbiã tañcëje pò łacë w Rëskòwie nie wsòdł nìcht wcale

Miechùcëno sklëni słuñcã

A) W Srakòjcech lédzy z kòpicã wej, jezoro kòle Kamiñcë

W Lëni cygnã sã ulicë za Nòwczã chtos plece wiñcë

B) Szkòda ju je Rozłazëno nënka haczi paczi bierze wnetka Lãborg, patrzta leno

czas wësòdac, synkù, në zë...

C) Jenë jo, jak to je fejntak so jachac ë zdrzec w òkno...
Szkólnò: Jo, jo. A jesz piãkni je leccë fligrã. Jô le ròz w zëcym leca. To nie do òpòwiedzënegò, tak to bëło fejntak.

Zwòni zwónk. Szkólnò zdrzi na zëgark.

Szkólnò: Tak ten nama ten czas ju minãł. Ò rézowanim móglbë wiele gadac, ale terò mùszimë zadac najë konkursowë zapitanie. W wiërccë pòjòwiò sã bano-wi z fanã, tej napiszta do nas: Dzecë razã: Co to je fana?

Gòdòmë pò kaszëbskù VII Lekcëjô VII

Knöp sedzy na trapach w dómie. Je moczno zamësłony. Pòdchòdò do niegò dzëwczã.

Dzëwczã: Nëzë, pòj do nas bütën sã bawic.

Knöp: Jô sã z dzëwczãta-ma nie bawiã.

D: Tam doch są tész jiny knöpi.

K: Z nima tész jô nie mdã sã bawil.

D: A cëz të!? Nie bãdzë taczì Rómk Sómk.

K: Jô ni móm czasu na wërglë. Mùszã mëslëc ò swòji przindnoscë.

Pòdchòdò szkólnò.

Szkólnò: A co të chcesz w zëcym robic taczëgò, że mëslënië nad tim zajimò cë tak wiele czasu?

K: Jô bądã wiòldzim generelã a jinszi mdã mie stëchelë!

Dzëwczã smiejë sã ë òdchòdò ze słowama:

D: Òn chce bëc wòjskòwym generelã, alażë, tak czëgòs jesz w Bòrzestowie nie czëlë...

Szkólnò: To dobrze, że të chcesz w zëcym cos òsygnac, le mùszisz wiedzëc, że wiele rzeczy dò sã zrobic blòs z ji-

nyma - razã. Ni mòzësz bëc jak nen Rómk.

K: Jô nie znają zòdnégò Rómka.

Szkólnò: Tej gò pòznajesz. (Wëcygò z taszë ksazkã ë dówò jã knöpowi) Wëz le czëtòj.

K: Chto czul ò Sómkù Rómkù?

Òn zit w zwëczajnym dómkù, ale chcòł mieszkac w zómkù.

Snijòł ò ceplëch krajach,

rojil ò cëzëch gajach, równak nie znòł stròn swòjëch.

Głowã nosyl do górë, bühë miòł całã fórà,

to bëł dzywaczny szura.

Szkólnò: Dali jô bądã czëtã:

Jinëch baro nie lëdòł, z ùbòdzima nie gòdòł, bómka nikòmù nie dòł.

Nòmili sóm gròł w balã,

pierzì wchòdòł na zalã, nie chcòł nigdë nic halac.

Ròz chòri doma ležòł

i nasowialì gnërzòł:

- jem òstòł sóm, mój Bòzë...

To nie je dobrze òstac samëmù, doch jo?

K: Nè ni, to je lëchò.

Szkólnò: Tej òpasuj ë nie bãdzë Rómkã Sómkã. A dlò waji, teleòbzënicë Rodny Zemi, jesz konkursowë zapitanie: Co znaczi słowo GNËRZËC?

Opòwiòdanié Hómernika

Niech Anuszka tej so weznie wëro, gdzie spała, razã z pluchã. Tatku, të mùszisz jima zrobic kawã stołu, jakã ławã i szëmel. Anuszka, jakò nòstãrszò i nòpierszò, weznie so kòlibkã, gdzie zësta sã wszëccë ùchòwelë. A wejle! - jesz czeżëm zabòczëlã - tatki zrobi wama jaczi wãbòrk, balikã, waszetlã, warzãchew, małtewkã, ale wszëtkò z drewna. To na pòczãtk wama wëstarzëci. A dali bądzeta sã doròbicielë sami. Leno kłòpòt, gdzie mieszkac? Bò, Pawelkù, cebie, jak tatki sã dowië, że żenisz sã z dzëwkã, wëpãdzy z dodómù. A mòzë sã rozmëslisz i òstawisz Anuszkã? Ale zrob jak chcesz. A jak mòta do se pòcãg, to sã zeńta. Ewanielia mów: zëntã sã i mnozta, swiat je waji.

Jô zëm na to stëchòł i jaż sã zëm zdzëwil, że Anuszka tak wiele dostónie, chòc gòdała, że nic ni mò. Starcë wstëlë òd stołu, szlë do kuchni. Ale zanim stãrka zamkła dwiërzcë, rzekla: - Anuszkò, pòszëw, płachtã i dekã na stól tész dostóniesz. I to je całi twój pòsòg. Dëtkã nie dostóniesz, bò gò sami ni mómë.

Zamkła za sobã dwiërzcë, a më òstëlë sami w jizbi. Pewno òstawilë nas samëch, zëbëm mëglë so pògòdac i sã ùscyskac. Tej pierszë słòwa rzekla Anuszka:

- Pawelkù! Co të chcesz? Bãdzemë bógati! - i złapiła mie za òbie rãce, a rzekla: - Wstòń, bò chcã cebie pòcałowac. Kò jesmë zarãczony - i sã rozëmniała, òblapiła mie za szëjã, przëcësnała sã do mie i mie pòcałowała prosto w gãbã. A pòtemù rzekla: - A ta reszta, jaż pò slëbie. I wiãcy mie, Pawelkù nie manuj, bò sã pògòzrimë.

Pòtemù jesz zëmë zjedlë pòdwiëczòrk i sã pòzëgnëlësmë ze stãrkama. Anuszka sã chùtkò przezebùta i ju jachëlësmë nazòd, tã samã drogã. Czej jesmë przëjachëlë do Brus, bëło ju czëszto cemno i zacząłò kropic deszczã, zëmë sã pòzëgnëlë i ùmòwilë, że na drëgã niedzelã pòjedzëmë znòwù do Prãdzonë.

I tak, przez całë trzë miesãce jô z Anuszkã jezdżyl do stãrków i przëgòtowiwelësmë sã do wieselò.

Ale doma, czej jô rzekł, że sã chcã żenic z dzëwusã bez pòsagù, stól sã sądny dzën.

Tatki chcòł mie wëlasowac. Gòdòł, że jô blamażëjã Hómernikòw ród. Aniela ze Zoszą, mòje sostrë beczalë jak kòzë, co chcã do kòzla, że terò sã nie òzeniã i òstónã na dupie sedzãc. Na to jô jima radzyl, że mają jic do kłòsztoru, abò sã żenic bez pòsagù, tak jak jô. Tatki z mëmkã namòwiëlë mie, zëbë òstawië Anuszkã i òstac na gbùrtwie, bò mòzë sã trafi pòsaznò brutka. Tatki gòdòł, że w jich rodze sã jesz nie zdarzëlò, zëbë chtos sã òzenił z dzëwkã. Hómernicë sã wiedenò żenilë z pòsaznyma dzëwusama dżã tu terò, taczì wstid! È. Mëmka gòdała wiele razy:

- Pawle, zrozmijsz nas, z tatką. Jak jô sã żeniłam, tész wnioslam tu na Zonie szterë tèsãce marków pòsagù. A të nas tak, knöpie, blamażujesz.

- Mëmko - jô rzekł - le nòprzòd òbòczta Anuszkã. A jak wa z tatką i wszëtcë Hómernicë jã òbòczã, tej jaż ùsadnã i bądã mie zòzdroszcëc. Ù waju le sã liczã pòsadzi, a ù mie serce ù dzëwusa. Chto wië, chto na tim lepi wiñdżë?

- Ale, knöpie, òpamiãtoj sã! Z czëgò wa bądzeta zëta. Tatki je na cã rozgòrzonny. Pewno cë

nick nie dò. Za co wa wieselë wëprawita?

- Mëmko, a cżë to mùszi bëc wieselë? Wëz niemë slub w kòscele, a Bóg nóm na pewno bądzë blògòstawił. A lédzy i jich gòdzczi mòmë gdzes.

- Pawle, mie cë je zòł. Przëcã jes mòjim dzeckã i chcałabëm cë dobrze, a tu... Co na to lédze rzekã?

- Mëmko, niech so gòdajã wiele chcã. Bò tak ju je na swieccë: chcesz bëc lëchim i òbklapònym, tej sã zeń, a jak chcesz bëc dobrim i wëchwòlonym, tej mùszisz ùmrzëc. I to przësłowië sã pròwdzy.

- Wiësz, Pawelkù - rzekla w kùncu mëma - mòzë, pò pròwdzë, jak jô tã twòjã Anuszkã òbòczã... Mòzë czejbëm jã òbòczëlã, a òna bë mie sã wdzãła, bëm wama dala blògòstawiënstwò. Przëcã të bëł dobrim dzeckã, a tak bëm chcãła, zëbëm dostòł dobrã biakã.

Në i tej zëm mëmce doradzyl, zëbë so jedny niedzelë wëbrała, nibë do swòjégò brata, do Zòlesò, a tak richtich, do Brus, do kòscoła i tam jô bądã z Anuszkã na nią czekòł.

I tak tész bëto. Jak jô ò tim pòwiedzòł Anuszcë, òna miała do mie kãsk zòł, że chcã jã wëstavic do òbezdrzeniò, jak jakã chòwã do sprzedaniò. Ale dala sa namòwic. W nã niedzëlã sã fejntak òbùta. Bëła tak piãknò, że dlò mie wëdzrãła jak aniol z nieba.

Mëmka jô pòdwiòzł do Brus na kòle, jaż pòd kòscoł. Ona szła do kòscoła sã pòmòdlëc przede mszã, a jô szedł pò Anuszkã. Pò nòbòzëństwie jô z Anuszkã wëszedł z kòscoła pierszi i na placu przed kòscołã czëkelësmë na mëmkã. Czej nadeszła, jô szturnął Anuszkã i mówiã: - Patrz, mëmka jidze prosto do nas. Mëmka ju z daleka sã do nas ùsmiëchała. Jô so w dëchù mëslã: - Terò je rada i nòdzëja, że sã bądã sobie wdzãlë.

Mëmka pòdeszła do nas, i nie dosc, że sã z Anuszkã przëwitalã, to jesz òbie sã ùcałowalë i ùscyskalë, jakbë sã znałë òd dówna, abò jak jaczë blisczë krewnë. Anuszka bëła z nòtërë gadatlëwò i wiesòtò, a że sluzëła ù panów, tész bëła kãsk inteligentnò. Jak sã dwie rozgòdałë, mie nie dałë przicnie nijak do słòwa. Tìmczasã lédze

na placu sã wszëtcë rozeszlë. Mëmka tész sã òbezdrzãła za siebie i mówi:

- Przëcã ni mòzëmë tu stojec do wieczora jak jaczë praczarzcë dzadë. Mùszimë gdzie jic. Pawelkù, przëcã jesmë gbùrama, a nie tam jaczi psu spòd ògòna wëpadli.

Wzãła Anuszkã pòd pòchã i rzekla: - Pùdzëmë do Wilèrów.

- Ależ, mëmkò, w ti cukerni to tam sã samë panë i tam wszëtkò je tak drodzëc...

- A co, to Hómernicë nie sã panë? A Góreczi Jãdroch ze Zòlesò, mój bracczi, to nie je pòn? Niech Bruszanie wiedzã, że Anuszka von Gliszczinškò bëłë kògò za chlòpa so nie wëbrała. - I rozkòzãła: - Anuszkò, pòpraw Pawlòwi szlips i sã chwòcã pòd pòchã, a jô jidã przodzy waju. - I jesz dlò szportu dodała: - Szkòda, że jô zabòczëlã szorëm. Bëmë ùdelë richtich za panów. (...)

Bòlesłòw Jãdzewsczi

Całë „Opòwiòdanié Hómernika” zamieszczone zostało w książce „Dërchòj królówiönk. Antologia dzysdniowi przë kaszëbszi”.

Profesor Labuda o Kaszubach

Profesor Gerard Labuda, Kaszuba z Nowej Huty, najwybitniejszy z polskich mediewistów, gościł ostatnio w Gdańsku. Osiemdziesięcioletni uczy niechętnie opuszcza swoją pracownię w Poznaniu. Przyjechał jednak, by wziąć udział w promocji książki „Kaszubi i ich dzieje” wydanej przez Oficynę Cześć. Nie jest to niesłyszalna synteza dziejów Kaszubów, ale tom artykułów o niektórych zagadnieniach z naszej historii i metodologicznych problemach takiej syntezy. Niemniej jednak jest to rzecz niezwykle interesująca. Wielkim atutem książki jest jasność stawianych tez i łatwość autora w udowadnianiu ich słuszności. Warto też w tej pozycji zwrócić uwagę na wielopłaszczyznowość spojrzenia na sprawę kaszubską. W swych badaniach profesor posługuje się równie perfekcyjnie warsztatem historyka, językoznawcy i socjologa. Nie będzie zawiedziony ten, kto książkę zakupi. Mogą jednak żałować ci, którzy nie byli na spotkaniu z profesorem Labudą. Ten wspaniały erudyta wygłosił bowiem niezwykle interesującą mowę, której nieautoryzowane fragmenty zamieszczamy poniżej.

„Kupili mi rozum”

Taki osiemdziesięcioletek, to właściwie powinien już tylko podsumowywać to co zrobił. Ja mam jeszcze program pracy na dwadzieścia lat. Dałby Bóg, że-

matkę, która przez wiele lat trzymała się by zrobić ze mnie człowieka, który będzie mógł spłacić społeczeństwu zaciągnięty dług. Mój ojciec mawiał: „Byłbym

To jest mój główny cel. Przeszedłem osiemdziesiąt lat i jeszcze tego nie zrobiłem. Ostatnią moją książkę zatytułowałem „Kaszubi i ich dzieje”, ale to są tylko

uczenie prolegomena, tzn. początki, podejścia, ścieżki, które prowadzą do właściwej drogi. Na co więc chciałbym zwrócić uwagę w książce „Kaszubi i ich dzieje”. Jedną z rzeczy, które mnie całe życie nurtowały, było wyjaśnić, co to są Kaszubi. Gdzie jest ta nazwa? Gdzie są ci ludzie?

Gdzie jest ich ojczyzna? Doszedłem do przekonania bardzo prostego: Kaszubi są tam, gdzie się mówi po kaszubsku. Szukali ich w rozmaitych stronach. To wszystko są uczone wywody i wielka dyskusja. Nie ulega wątpliwości, że nosicielem nazwy Kaszuby są sami Kaszubi i to wytycza obszar, gdzie należy tych Kaszub szukać.

Razem z wydawcą książki, panem Wojciechem Kiedrowskim, wykombinowaliśmy zatem mapę, która wygląda może bardzo dostojnie, ale która jest wynikiem bardzo szczegółowych przemyśleń. Wyszedłem z założenia, że nazwa Pomoranie jest nazwą obcą. Oznacza ona mieszkających „przy morzu”, „pod morzem”. Zatem została nadana przez ludzi, którzy byli sąsiada-

Fot. K. Klawiter-Oast

na cześć Jubilat.

mi od południa. Krótko mówiąc nazwa Pomorze nie jest nazwą miejscowej ludności.

Ta nazwa została wniesiona z zewnątrz. Mamy tego rodzaju przykładów tysiące. Wszystkie one potwierdzają regułę. Na przykład nazwa Polska jest przecież związana z Wielkopolską, starą Polską, ale rozprzestrzeniła się na ogromne tereny. To normalny proces, że nazwy „rosną”. Wracając do Pomorza.

Ta nazwa się tu przyswoiła i jako nazwa literacka funkcjonowała od najstarszych czasów. Nagle w XIII wieku, możnaby rzec jak z podziemi, wyszła nazwa Kaszubów. Z wszystkich dokumentów, które przestudowałem wynika wyraźnie, że jest to obszar, który się rozciąga od

Odry aż po ujście Wisły. I tego poglądu jestem gotów bronić. Jest to dla mnie ważne stwierdzenie. Wiem o czym pisać. Przecież dopóki nie jest określone terytorium, nie jest określony przedmiot dziejów, to oczywiście napisać coś jest bardzo trudno.

Do takich wniosków doszedłem, opisałem je w książce „Kaszubi i ich dzieje” i myślę, że jest to najważniejsza zdobycz tej książki. Pozwala mi to przełamać ten opór wewnętrzny, który do tej pory miałem przed przystąpieniem do napisania historii Kaszubów.

Zanotował: Artur Jabłoński

Obok profesora Gerarda Labudy redaktor naczelny „Wieczoru Wybrzeża”, Edmund Szczesiak.

Fot. K. Klawiter

by choć dziesięć było mi dane. Trzeba być wdzięcznym naturze i swojemu najbliższemu rodzinemu otoczeniu, że potrafiło utrzymać mnie w takiej kondycji, że coś niecoś jeszcze napiszę.

Z pism Platona i Arystotelesa nauczyłem się, że istnieje w człowieku pewien Daimonion. Nie można tego greckiego słowa tłumaczyć jako demon, bo ja w sobie z demona nic nie mam. Słowo to oznacza jakąś siłę, która popycha człowieka do czynu. Każdy nosi w sobie jakiś zarodek twórczy. Od najmłodszych lat chciałby coś zrobić.

Miałem szczęście spotykać się z ludźmi, którzy cały czas pomagali mi pobudzać twórcze moce, które są we mnie. Z największą czcią wspominam moją

kimś innym, gdyby się był ktoś znalazł, toby kupił mi rozum”. Ja byłem w tym szczęśliwym położeniu, że moi rodzice kupili mi ten rozum. Człowiek rodzi się z pewną iskrą, ale płomień przychodzi, kiedy nagromadzi się więcej opału. Ten opał to zdobyta wiedza, środowisko, przyjaciele, profesorowie. Miałem to szczęście w życiu, że byłem zawsze, bez reszty, otoczony życzliwością.

Nie chciałbym tu wracać do tego, co zrobiłem. Nie jest to jeszcze to, co właściwie przede mną jako główne zadanie stoi. Przygotowywałem się całe życie, odkąd miałem świadomość owego Daimonion, do napisania historii Kaszubów.

fragmenty. Człowiek przygotowuje się całe życie do pewnych zadań i ciągle odczuwa brak tego decydującego momentu, kiedy - jak się to mówiło w doborze nam znanej filozofii - ilość przechodzi w jakość. To poczucie niedoskonałości jest potrzebne. Jeszcze nie teraz, jeszcze tego nie potrafię, to nie będzie to, co powinienem zrobić. I musi być ten moment decydujący. Otóż mam tę głęboką świadomość, że ja nie jestem jeszcze ciągle przygotowany do napisania historii Kaszubów. Dlatego z takim wewnętrznym oporem przystępuję do tego zadania. Czasu mam już niewiele, ale próbuję. Może mi się to uda.

To, co dotąd w tej materii zrobiłem, są to, jak się to mówi

Gerard Labuda urodził się 28 grudnia 1916 r. w Nowej Hucie. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Luzinie. Egzamin dojrzałości złożył w 1936 r. w gimnazjum klasycznym w Wejherowie. W tymże roku zapisał się na studia na Uniwersytecie Poznańskim. W 1938/1939 r. studiował w szwedzkim Lund. Jako student opublikował 12 artykułów i recenzji, napisał przysłą pracę magisterską i rozprawę doktorską. Magisterium zdał na Tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich (1943), tam też doktoryzował się (1944). Habilitował się w 1946 r. Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w 1950 a w 1956 r. - profesora zwyczajnego. Członek korespondent Polskiej Akademii Umiejętności (1950-1952), członek korespondent Polskiej Akademii Nauk (1964) i członek rzeczywisty (1969). Prezes Oddziału PAN w Poznaniu (1972-1980), członek Prezy-

dium PAN (od 1972) i wiceprezes (1984-1988). Od 1945 r. związany z Poznaniem. Na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza kierownik Katedry Słownictwa Zachodniej (1946), Historii Polski (1954) i Historii Powszechnej Średniowiecznej (1961). W latach 1962-1965 rektor UAM. Od 1953 r. kierownik Zakładu Historii Pomorza Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk. Wicedyrektor i dyrektor Instytutu Zachodniego, sekretarz generalny i prezes Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, członek wielu towarzystw i komitetów naukowych. Po reaktywacji Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, jej prezes (1989-1994). Przewodniczący Rady Naukowej Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie (1970-1990). Autor ok. 1500 prac naukowych. Doktor honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego (1985), Uniwersy-

tetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (1993) i Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (1995). Laureat Nagrody Państwowej III stopnia (1949 i 1951) oraz I stopnia (1970), nagrody nowojorskiej Fundacji im. Alfreda Jurzykowskiego (1982), Nagrody Gottfrieda Herdera (1991), Nagrody im. Stanisława Sawickiego Instytutu Polsko-Skandynawskiego w Kopenhadze (pierwszy laureat, 1995) i wielu innych nagród. Obywatel Honorowy Miasta Wejherowa (1976) i Miasta Gdańska (1995). Odznaczony m.in. Orderem Sztandaru Pracy I klasy i Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski. Członek Honorowy Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego (1978), wyróżniony Medalem Stoletnia (1970) i Orderem Stańczyka (1972). Wybitny mediewista i organizator nauki, pierwszy wśród badaczy dziejów Pomorza.

Rodzëzna Starka w nocë zemgla

Milka chùtkò zaczą jã retac, a Sztefka zazwònia za pògòtowim. Czej przëjachòł doktor, tej babka ju bëła przëszłò do se, le w głowie ji sã jesz dërch krącëto. Doktor kòzòł jã òbùc i wżàł do szpitala. Reno Milka przed robòtą zazdrza do starczy, kàsł ù ni pòsedza ë szła do robòtë, bò robia w nym szpitalu, w labòratorium.

Kòle pòlnia zazdrza do ni Sztefka (òna téż robia w nym samym labòratorium) i sã spita, jak babka sã czëje. Starka rzekła, że je jesz słabò, ale nòmili bë chca jic dodòm. Sztefka ji dolmacza, że niech tu pòrà dniów pòlezi, tej jã wëbadërëją, dowiedzą sã, czëmù tak sã stało. Babka leża cerplëwò i czeka na no badërowanië. Trzecégò dnia, jak bëła wizyta òrdinator kòle ji lòzka rzekł:

- Rodziny to siã nie ma?

Babka mù òdpòła:

- Panie òrdinatorze, mò sã, mò sã. Córka ë wnuczka do mie co kàsł zazërajã, bò òne robiã tu, w labòratorium, a zãc téż - jak le mò wòlnã chwilã, bò òn je felczerã ë jezdy w pògòtowim.

...

Jesz tegò samégò dnia babce wżalë krew do badaniò, zrobilë ekg ë usg.

Filozofia Kalrika Gibrana jest głëboko humanistyczna i głëboko duchowa, otwarta na wciąż nowe odczytywania, wzbudzająca refleksje.

Nie dziwi więc, że dla wielu jest trudna do przyjęcia.

W przypadku zacytowanego przeze mnie fragmentu o słabości i mocy (Norda 34/1996) Gibrana znana tezę

„Jesteście tak samo jak fałszywi, tym słabsi im słabsze są wasze ognia”

uzupełnia głëboko humanistycznym i optymistycznym

„Jesteście bowiem również tak mocni jak wasze najmocniejsze ognia”.

I wyjaśnia, dlaczego tak jest.

Można oczywiście pozostać przy pierwszej, powszechnie znanej tezie. Można też przyjąć pesymistycznie, obrazowo przedstawione wyjaśnienia p. Janusza Kowalskiego (Norda 44/1996), że jak umrze wątroba, to i cały organizm. Można...

Można jednak wątrobę wspomagać, leczyc, ba... nawet przeszczepiać!

Tą chorą wątrobą Kaszubów wg J. Kowalskiego jest język.

To prawda, że w okresie powojennym funkcjonowanie języka kaszubskiego jest coraz bardziej ograniczone i zubożone.

Przyczyn jest co najmniej kilka, poczynając od polityki zaplanowanej polonizacji Kaszubów (choć prawdziwi Kaszubi zawsze czuli i czują się Polakami por. F. Sędzicki „Jestem Kaszubą” i „Pomorze - niepożądanym

opiekunom” czy W. Wach „Na kaszubskim szańcu”), poprzez sprzyjanie ośmieszeniu, aż do prób zepchnięcia kaszubszczyzny do muzeów. Sprawy te były już na łamach Nordy przedstawiane (R. Mistarz, E. Pryczkowski, A. Jabłoński czy też sam J.

posługiwali się tylko językiem polskim, a do Kaszubów często odnosili się z pogardą; jeżeli ci przeciętni Kaszubi nie słyszeli, że ktoś znaczący, ktoś poważany jest dumny ze swej kaszubskości - zaczęli czuć się gorsi. Część Kaszubów zaczęła robić więc

„Skąd masz ten wzór w jaki uwięzłaś tę jaczkę (ten cweiter)?”

„Muszę nakopać wędzibaków, bo rano idę na ryby, może złowię parę mutków”. Itd. itp...

Trochę wygląda to jak sytuacja ze Zbyszewskiego (K. Zby-

Aż więc chce sparafrazować „Cóż to za wspaniale odporny naród ci Kaszubi”.

Lud kaszubski zachował język w trudnych chwilach dziejowych; miejmy nadzieję, że zachowa go i teraz. Nie stanie się to prawdopodobnie drogą nakazów czy ustanowionych zaleceń (bo ludzie z zasady są przekorni). Niezmiernie ważne na pewno jest wprowadzenie języka kaszubskiego i wiadomości o regionie do szkół. Tylko... niech nie będzie to przykrym obowiązkiem ucznia, bo młodzież się zniechęci (jak część młodzieży z KŁO w Brusach). Niech będzie to na zasadzie zachęty pozytywnym programem. Sprawy te na łamach Nordy prezentowała p. Renata Mistarz. Wydaje się, że eksponowanie postaw pozytywnej kaszubszczyzny i sylwetek wielkich Kaszubów może okazać się zachętą do naśladowania.

Tu znowu przytoczę Gibrana: „Mierzyć was miarą waszych nędznych czynów, to określać siłę oceanu nietrwałością jego piany”. Mierzmy więc Kaszubów miarą czynów pozytywnych.

Pokazywanie działań pozytywnych może być - wracając do chorej wątroby i organizmu - swoistą terapią wspomagającą. Terapią, która wyzwoli chęć działania na rzecz kaszubszczyzny i Kaszub, wyzwoli świadomość kaszubskości. Terapią, która będzie przeciwwagą dla zewsząd wlewającej się polonizacji i coraz modniejszej anglicyzacji języka.

Stanisław Bartelik

Słabi i mocni - wracając do Gibrana

Tradycje i język utrzymały niezależność Kaszub.

Fot. Tomasz Zajac

Kowalski). Smutne jest to, że wielu Kaszubów uległo tej polityce. Ale... Jeżeli w szkole byli upominani, że nawet na przerwie trzeba mówić po polsku (bo szkoła jest polska); jeżeli w radiu czy telewizji słyszeli tylko język polski; jeżeli język liturgiczny w kościele zamieniono z łaciny na polski; jeżeli napływający licznie turyści (jakże państwo wyglądają w zderzeniu z zapracowanymi autochtonami)

wszystko, aby nie było możliwe odróżnienie ich od pozostałych Polaków. Na pierwszy plan wysunął się język, jako najcharakterystyczniejszy wyróżnik.

Dochodziło (i jeszcze dochodzi) do tragicznych i komicznych zarazem sytuacji językowych. Bo jakże traktować dziwołagi:

„Ania, ty była idziona do sklepu?”

„Idżkaj i przynieśkaj mnie jabłuszko”

szewski, Z. Marszałkowskiej na Picadilly, 1943): „Stuchając polskiego dygnitarza przemawiającego publicznie po angielsku, Anglicy mieli łzy w oczach (ze wzruszenia oczywiście) i szeptali:

- Cóż to za wspaniale odporny naród ci Polacy. Po trzech latach pobytu wśród Anglików - tak mówić po angielsku. Ooo, ich nic nie wynarodowi”.

Përzniã szportu

***

- Wëdówòsz të mni, jak gòtujesz sama?

- Jo, wiele mni. Frãc nawet pòłowë tegò nie zjë, do przed-tim!

***

- Në, Mòniczkò, të wësélòsz kartã do chłopã?

- Jo.

- Ale czëmù òprócz adresë, wicy nick nie piszesz?

- Bò më òstatno nie gòdómë do se.

***

Mònika szła do doktòra i gòdò:

- Wasta doktòr mie cos dò, zëbë mój stari nie gòdòł w spikù.

- Na taką chòrobã ni ma lëków, mùszice so pòradzëc sami!

- Ale jak?

- Dac sã chłopù w dzën wëgadac.

***

W jòdnicë Frãc sedzy nad kòtlëtã i płacë. Kelnërka przëchòdò i sã pito:

- Czëmù wë płacëce nad nym kòtlëtã?

- Bò jò gò chcã zmiãkczëc - òdgadëje Frãc.

***

Fòrmula przëjachòł z Niemców dodòm i òd razu szedł do doktòra. Doktòr sã pitò:

- Bël wasta badóny na cëzer?

- Nië - òdgadëje Fòrmula - le òstatno na kawã i kòrnusa na grencë.

Dodatek kaszubski do „Dziennika Bałtyckiego”, 80-886 Gdańsk, ul. Targ Drzewny 3/7, tel. 31-20-27. Redaktor prowadzący: Eugeniusz Pryczkowski. Zespół: Artur Jabłoński, Kazimierz Klawiter.

NORDA
Pismiono Kaszëbsczëj Zemi

Nowe kaszubskie pismo w Ameryce Północnej

Od Jima Visutskie konsula Kanady w Warszawie otrzymałem 20.01.97 r. pismo „Przyjaciel Ludu Kaszubskiego” (Friend of the Kashubian People - Newsletter of the Kashubian Association of North America Vol. I, Winter 1996-1997. Obok tytułu figurują dwa Gryfy.

Pismo jest organem Kaszubskiego Towarzystwa w Ameryce Północnej (The Kashubian Association of North America) Jako prezes figuruje Blanche Krbeček a edytor Keith Kaszubowski, który zamieszkuje w Hamburgu, New York N.Y. 57 Crescent Avenue. Siedzibą Towarzystwa jest Minneapolis, MN 55427, 2041 Orkla Drive. Pismo prawie w całości jest redagowane w języku angielskim. Stawia ono sobie za cel promowanie kaszubskiej kultury w Ameryce Północnej oraz jej powiązania z Kaszubami pomorskimi. Poza tym będzie się interesować, jak zaznacza prezes historii Kaszubów nad Bałtykiem, ich emigracją za ocean, geogra-

fiã, osadnictwem, sztukã, muzykã, literaturã, językiem i turystykã nad Bałtykiem i w Północnej Ameryce.

Pismo otwiera artykuł Shirley Mask Connolly traktujący krótko o historii kanadyjskich Kaszubów, poczynając od roku 1858 do współczesności. Wskazał także na kilka pozycji wydrukowanych, które odnoszą się do Kaszubów na Wyżynie Madawski.

Z kolei żona konsula kanadyjskiego w Warszawie Lynne Visutskie informuje o przodkach rodziny Visutskie, którzy wywodzą się z Przymuszewa w parafii Lešno i wyemigrowali w 1880 r. do Kanady. Ich starsi przodkowie mieszkali w Wysoce

Zaborskiej również w parafii Lešno. Na początku maja 1996 r. rodzina Wysokich z gośćmi odwiedziła miejscowości Wysoka Zaborska, Przymuszewo i Lešno szukając tam śladów swoich przodków. Byli także gośćmi proboszcza w Leśnie, J. Borzyszkowskiego w Gdańsku i jego checzy w Łączyńskiej Hucie oraz u piszącego te słowa w Lipuszu.

Keith A. Kaszubowski pisze o swoich przodkach, którzy wywodzą się z Kalisza w parafii Lipusz. Na stronie 7 czytamy o rodzinie Jerzego i Wojciecha Kiedrowskiego. Słowniczek geograficzny (s. 11) przybliży nam w kilku zdaniach przeszłość miejscowości Lipusz, Przyjażń i Rzucewo.

Najciekawsza ostatnia strona dwunasta wprowadza nas w genealogię szeregu nazwisk z Kaszub pomorskich z tych z parafii

Lipusz jest 15, Lešno 3, Tucho-mie 2, Borzyszkowy 3, Niezabyszewo 3, Kościerzyna 1, Wiele 1, Kartuzy 2. Są to nazwiska osób, które wyemigrowały do Kanady i Stanów Zjednoczonych.

Na tejsze stronie tłustã czcionkã wydrukowano motto: Nigde do zgube nie przindã Kaszebe!

Wprawdzie pismo jest redagowane w języku angielskim, ale dla Kaszub na drugiej półkuli i dla pomorskich Kaszub otwierają się wielkie możliwości publikowania i propagowania kaszubskiej kultury na świecie. Organizatorzy pisma liczą także na pióra z Kaszub. Czy to nie jest zaskakujące, że w Północnej Ameryce powstało pismo o Kaszubach a na pomorskich Kaszubach takiego nie ma? Wnioski nasuwają się już same.

ks. Władysław Szulist